

BIULETYN KOWIEŃSKI

W I L B I

WILEŃSKIE BIURO INFORMACYJNE (WILBI) ZAMKOWA 3-3.

Nr.

Wilno, dn. 15 listopada 1930 roku.

347.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Dział. Str.

1. "Rytas" o aktualnych zagadnieniach polityki zagranicznej Litwy.- K r o n i k a .	I.	1.
2. Demonstrowanie filmu Witoldowego w Rzymie.-	"	1.
3. Towarzystwo litewskie w Berlinie.-	"	1.
4. Udział Litwy w konferencji celnej.-	"	1.
5. Wznowienie rokowań handlowych z Łotwą.-	"	1.

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ. I ŻYCIE SPOŁECZNE.

6. "Masu Rytojus" o opiece społecznej.- K r o n i k a .	III.	1.
7. Dokoła sprawy Voldemarasa.-	"	1.
8. Nowe pismo niemieckie w Kownie.-	"	1.
9. Otwarcie cywilnych kursów lotniczych.-	"	1.

VII. K Ł A J P E D A .

10. Dokoła otwarcia sejmiku kłajpedzkiego.- K r o n i k a .	VII.	1.
11. Cofnięcie dymisji członków dyrektorjum kłajpedzkiego.-	"	2.
12. Wydalanie obywateli niemieckich.-	"	2.
13. Nowe przedsiębiorstwo handlowe.-	"	2.

-----oOo-----

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

"Rytas" o aktualnych zagadnieniach polityki zagranicznej Litwy.

"Rytas" Nr. 253 z dn. 12. XI. 1930 r. Art. p. t. "Trpski polityczne". Streszczenie:

W dobie obecnej dwa główne zagadnienia polityki litewskiej przejmują społeczeństwo skuszną troską i obawą. Pierwsze z tych zagadnień - to spór litewsko-polski, który z dnia 10 grudnia 1927 r. ze sprawy wybitnie politycznej stał się zwyczajną kwestją techniczno-komunikacyjną. W tym właśnie duchu opracowany jest raport komisji techniczno-tranzytowej, ~~zwierający~~ zezwalający na tranzyt towarów polskich przez Litwę. Aczkolwiek o nawiązaniu stosunków konsularnych raport nie wspomina, to jednak kwestja ta wypłyne na porządek dzienny automatycznie z chwilą, gdy tranzyt polski zostanie uruchomiony. Taki obrót rzeczy umożliwia przedewszystkiem formuła Voldemarasa z 1927 r. W ten sposób małe, nieskonsolidowane wewnątrz, izolowane na wewnątrz, państwo, będzie zmuszone pójść na ustępstwa.

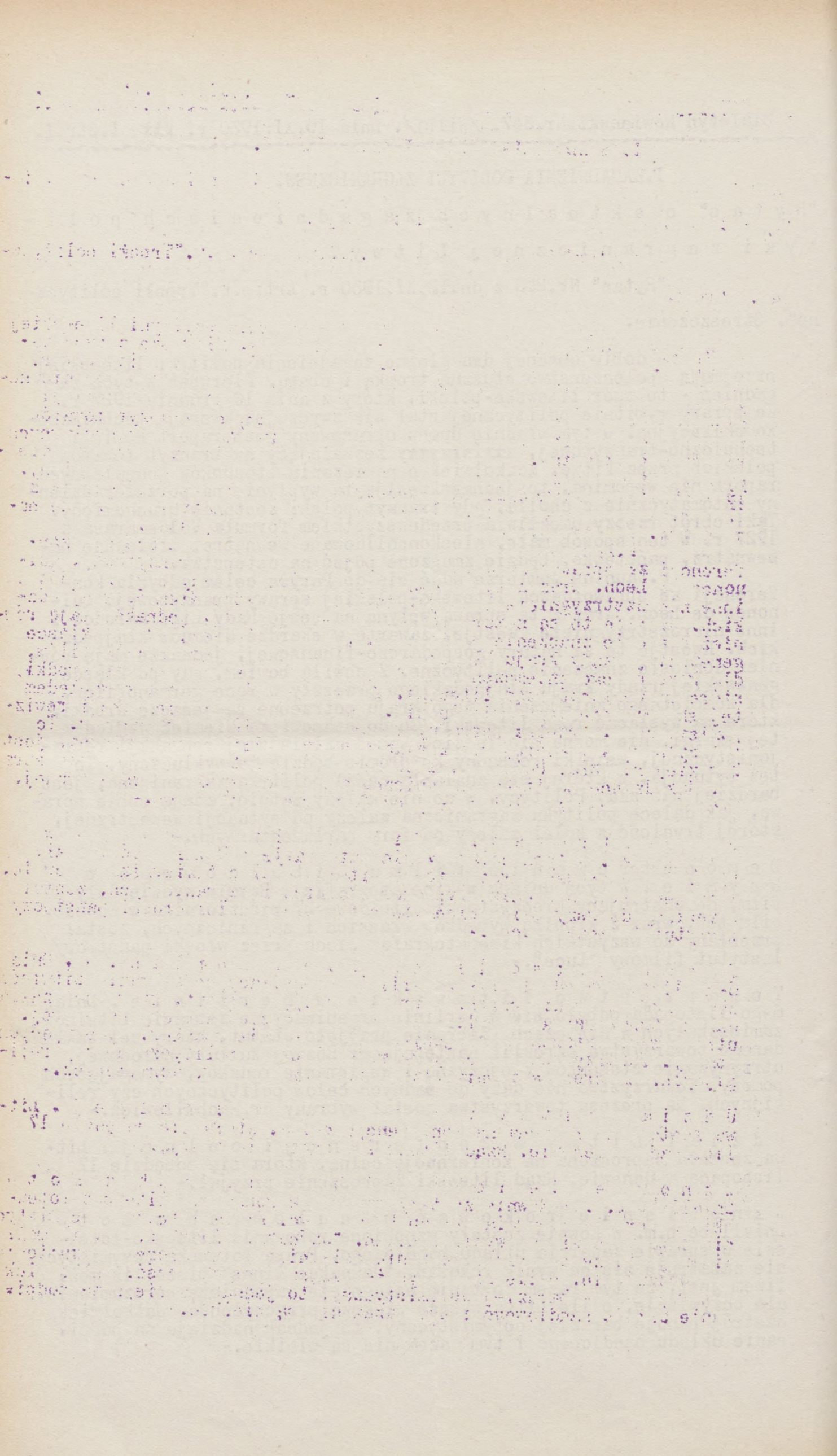
P. Zaunius zamierza udać się do Paryża celem odbycia konferencji ze sprawozdawcą litewsko-polskiej sprawy tranzytowej, Quiñones de Leon. Wraz z tą sprawą wpłyną na sesję Rady Ligi Narodów i inne nierozstrzygnięte kwestje, zawarte w skardze Niemców kłajpedzkich. Kwestje te są natury gospodarczo-finansowej, jednakże mają również doniosłe znaczenie polityczne. Z chwilą bowiem, gdy po klęsce genewskiej rządy kraju Kłajpedzkiego przeszły w ręce germanofilów, dla kompletnego znieszczenia tego kraju potrzebne są jeszcze środki, które ma wypłacać rząd litewski. Co do stanowiska Niemiec względem tej skargi, nie można się łudzić. Wobec dzisiejszej ich akcji rewizjonistycznej, wszelki rozsądny kompromis będzie tu wykluczony. To też sytuacja, w której się znalazła nasza polityka zagraniczna, jest bardziej niż zła. Politycy, w co nie należy wątpić, zdają sobie sprawę, jak dalece polityka zagraniczna zależy od sytuacji wewnętrznej, której trwałość z kolei zależy od form parlamentarnych.-

Demonstrowanie filmu Witoldowego w Rzymie. w tych dniach w kinematografie w Rzymie wyświetlały film, demonstrowający uroczystości witoldowe 27 października w Kownie. Film ten, wraz z kroniką wypadków włoskich i zagranicznych, został przesłany do wszystkich kinematografów włoch przez włoski państwowy Instytut filmowy "Luce".-

Towarzystwo litewskie w Berlinie. Dnia 6-go listopada odbyło się w Berlinie organizacyjne zebranie Litwinów zamieszkałych w Niemczech. Zebranie przyjęło statut, który cel zakładowego towarzystwa określił następująco: Rozwój kultury narodowej, utrzymywanie stosunków z ojczyzną i wspieranie rodaków, wymagających pomocy. Towarzystwo nie dąży do żadnych celów politycznych czy religijnych. Na prezesa towarzystwa został wybrany dr. Rachmilewicz.-

Udział Litwy w konferencji celnej. Litwa została zaproszona na konferencję celną, która się odbędzie 17 listopada w Genewie. Rząd litewski zaproszenie przyjął.-

Wznowienie rokowań handlowych z Łotwą. Dnia 11-go b. m. w Kownie zostały wznowione rokowania litewsko-łotewskie w sprawie zawarcia układu handlowego. Prasa łotewska pesymistycznie zapatruje się na wynik rokowań. "Jaunakas Zinas" pisze, iż możliwym jest, że tym razem zostanie osiągnięte zasadnicze porozumienie, ale oczywiście, o ile Litwa wykaże większą przychylność. Jakkolwiek nastrój panuje bardziej optymistyczny, to jednak nadzieje na podpisanie układu handlowego i tym razem nie są wielkie.-

III. ZAGADNIENIA POLITYKI WEWNĘTRZNEJ
I ŻYCIE SPOŁECZNE.

"Musu Rytojus" o opiece społecznej.

"Musu Rytojus" Nr. 46 z dn. 14. XI. 1930 r. Art. p. t. "Opieka nad

nędzarzami". Streszczenie:

W naszym kraju opieka nad nędzarzami była dotychczas zaniedbana. Obecnie ministerstwo spraw wewnętrznych opracowało projekt i wysłało go do gabinetu ministrów. Projekt ten przewiduje zakaz żebrania, zaś opieka nad nędzarzami ma być włożona na państwo, samorządy i organizacje dobroczynne. Rząd będzie opiekował się osobami o nieznanym pochodzeniu, podrzutkami do 17 lat, chorymi umysłowo, chorobami na ospę, wściekliznę, cholere i inne niebezpieczne choroby zakaźne. Poza to, rząd będzie wspierał pogorzalców, powodzian, oraz roztoczy opiekę nad naszymi obywatelami w obcych krajach. Samorządy będą miały za zadanie opiekować się niezdolnymi do pracy z powodu podeszłego wieku, braków fizycznych i innych przyczyn, oraz chorymi, których nie będzie wspierał rząd. Poza to, samorządy przy poparciu rządu będą się opiekowały pogorzalcami, gruźlicznymi, matkami, które karmią piersią swe dzieci, oraz chorymi na choroby płciowe. Społeczne organizacje dobroczynne wezmą na siebie tę dziedzinę opieki, o którą najbardziej im chodzi, jednak działalność tych organizacji będzie musiała być uzgodniona z działalnością rządu i samorządów w tej dziedzinie.

Projekt ustawy wyraźnie ustala kto, komu i jakiej opieki, powinien udzielić. Po wprowadzeniu ustawy w życie, siłą rzeczy zostaną założone odpowiednie ochrony dla dzieci i przytułki dla starców, zakłady położnicze, szpitale i t. d. Na szczególną uwagę zasługuje część projektu, traktująca o opiece nad dziećmi. Przewiduje się założenie specjalnych ochron, gdzie dzieci będą nauczone różnych rzemiosł i przyzwyczajane do pracy. Dzieci, wychowane i nauczone rzemiosł w ochronie, będą bezpłatnie otrzymywały wszystkie narzędzia potrzebne dla ich rzemiosła. Do ochron będą przyjmowane nie tylko sieroty, lecz i te dzieci, które z powodu okrutnego postępowania, lub wykorzystywania ich dla złych i niemoralnych celów, będą odbierane od rodziców na podstawie wyroku sądowego. Dzieci będą mogły być wychowywane nie tylko w ochronach, lecz i w rodzinach, które za opiekę będą otrzymywały wynagrodzenie. Biedni, umieszczeni w przytułkach tylko dlatego, że krewni ich opuścili, będą utrzymywani na środki tych krewnych, których obowiązkiem jest opieka nad opuszczonymi. W ten sposób można się spodziewać, że znacznie zmniejszą się takie wypadki, iż dorosłe dzieci wypędzają z domu swych starych rodziców i t. p.

Rzecz zrozumiała, że po wydaniu tej ustawy, opieka społeczna nie od razu się podźwignie. Trzeba będzie znaleźć środki dla założenia ochron i innych instytucyj. To też można przypuszczać, że upływie jeszcze kilka lat, zania opieka nad biednymi zostanie definitywnie unormowana. Wszakże oczekiwana ustawa tę bolączkę naszego życia skieruje na odpowiednie tory, co ma bardzo doniosłe znaczenie, jeżeli chcemy, aby w Litwie nie było żebraków.

Dokoła sprawy Woldemarasa. W końcu grudnia r. b. sędzia pokoju w Płungianach rozpatrzy sprawę prof. Woldemarasa, prywatnego adwokata Petronajtisa i dziennikarza Bedele, oskarżonych o stawianie oporu policji w Płotelach.

Nowe pismo niemieckie w Kownie. W Kownie powstała niemiecka spółka akcyjna, która zamierza od nowego roku wydawać tygodnik w języku niemieckim. Spółka nabyła już drukarnię.

Otwarcie cywilnych kursów lotniczych. W Kownie odbyło się otwarcie cywilnych kursów lotniczych, na które zapisało się 70 osób.

VII. K Ł A J P Ę D A .

Dokoła otwarcia sejmiku kłajpedzkiego.

Mowę gubernatora Merkisa, wygłoszoną na otwarciu sejmiku kłajpedzkiego, partje większościowe przyjęły bez oklasku. Po tej mowie, poseł frakcji litewskiej wniósł, aby do prezydium wybrano jedynie osoby, posiadające oba języki urzędowe. Następnie złożyło wnioski w sprawach formalnych jeszcze kilku posłów, poczem przystąpiono do obioru prezydium. Na marszałka sejmiku został obrany poseł partji rolniczej Dressler. Za obiorom jego wypowiedziało się 16 posłów, pozostałych 11 złożyło puste kartki. Jako pierwszy wice-marszałek, został obrany poseł partji ludowej, radca szkolny, Meyer. Obrano go większością 17 głosów, pozostałych 12 posłów wstrzymało się od głosowania. Jako drugi wice-marszałek, został obrany poseł frakcji litewskiej Borhert. Otrzymał on 6 głosów, gdyż partje większościowe złożyły puste kartki. Co do jego obioru do prezydium, "Memeler Dampfboot" w N-rze 267 podnosi nierzetelne zachowanie się frakcji litewskiej względem partji rolniczej. Aczkolwiek frakcja litewska przyrzekła partji rolniczej współpracę w sejmiku, nie uznała ona za konieczne głosować za swymi partyjnemi przyjaciółmi Dresslerem i Meyerem. Skutkiem tego, partje większościowe, które naturalnie mogły przeszkodzić obiorowi Burherta na drugiego wice-prezesa, złożyły puste kartki. Zachowanie się frakcji litewskiej wskazuje, iż nie jest ona ożywiona duchem szczerzej współpracy z partją rolniczą i że w istocie właśnie blok litewski jest jej najbardziej zaciętym wrogiem.

Borhert, po wybraniu go na drugiego wice-prezesa, oświadczył na posiedzeniu, iż posłowie litewscy do trzeciego sejmiku utworzyli jednolitą frakcję litewską.

Do sekretarjatu obrano Richerta /Volkspartei/, Jonisch - kiesa i Pagaliesa /Landwirtschaftspartei/. Po wyborach, marszałek sejmiku zaproponował zamknąć obrady. Następne posiedzenie, na którym odbył się obiór komisji sejmiku i wpłynęły pod obradę nagłe wnioski, zostało wyznaczone na 13 listopada.

"Memeler Dampfboot" w N-rze 267 z dnia 13-go b.m., zauważa, iż w pierwszym posiedzeniu sejmiku przedewszystkiem należy podkreślić dwa momenty: mowę gubernatora, która pod względem swego tonu i presji znacznie się różniła od mów, jakie on uprzednio wygłaszał, i - obiór Borherta, jako drugiego wice-prezesa.

Wskazując mowę gubernatora, dziennik kłajpedzki czyni zastrzeżenie co do jego uwagi, iż Litwa, udzieliwszy całego szeregu praw krajowi kłajpedzkiemu, włożyła jednocześnie na kraj kłajpedzki obowiązki. Gdyby uwaga o udzieleniu przez Litwę praw krajowi kłajpedzkiemu była słuszną, wówczas jedynie Litwa powołana byłaby do interpretacji uchwał konwencji kłajpedzkiej. Dziennik kłajpedzki jest jednak zdania, iż konwencja kłajpedzka jest zobowiązaniem międzynarodowym, które rząd litewski uznał w drodze przyjętej międzynarodowej procedury, tudzież w drodze ustawowej. Ze względu na konwencję kłajpedzką, rząd litewski należy uważać, jako stronę podobnie zainteresowaną, jak i kraj kłajpedzki. Istnieje jeszcze dostatecznie praw suwerenności, których powyższa sytuacja całkowicie nie dotyka.

Dziennik kłajpedzki występuje również przeciwko zarzutom, iż partje większościowe w reformie sądownictwa ślepo wzorują się na ustawach niemieckich. Wskazuje on na istniejące w Litwie przestarzałe prawa rosyjskie. W Kownie również się wie, że sądownictwo w wielkim stopniu należy rozbudowywać na istniejących starych podstawach. Nie zawadziłoby, gdyby gubernator ściśle się ~~przy~~ wypowiedział i wymienił te ustawy, w których, zdaniem jego, można się dopatrzeć ślepego naśladowania.

"Lietuvos Aidas" w N-rze 259, podając streszczenie mowy Merkisa, dodaje, iż zarówno kampanja wyborcza, jak i okres między wyborami a zwołaniem sejmiku, nie daje żadnych prawie nadziei. Prasa niemiecka, która, jak należy przypuszczać, przedstawia stanowisko większości w obecnym sejmiku, nie wskazuje na żadne lepsze perspektywy w tej sprawie. W prasie tej znajdujemy tylko objawy radości z powodu tego, że w wyborach do sejmiku kłajpedzkiego znów odniosły

zwycięstwo grupy, wierne ideałom niemieckim. Jeszcze częściej czyta się w tych pismach zachęcanie grup do trzymania się tej linii, jaką prowadzili poprzednicy trzeciego sejmiku. O ile wiadomo, podobne zachęcanie większość sejmiku uważa niemal że za dyrektywy. Coprawda, z dyrektywami temi zdarzają się niekiedy zabawne nieporozumienia, jak np. obecnie z ustąpieniem dwóch członków dyrektorjum kraju Kłajpedzkiego.

Przed tygodniem pisma niemieckie podały, iż dwaj członkowie dyrektorjum, należący do większości sejmiku, Szulc i Szigaut, protestując, złożyli na ręce prezesa dyrektorjum dymisję. „szelako obecnie się wyjaśniło, że „dyrektywa” ta w rzeczywistości nie jest wprowadzona w życie i że Szulc i Szigaut znów powrócili do dyrektorjum..

Przy rozpoczynaniu prac trzeciego sejmiku, chcielibyśmy zwrócić uwagę dyrygentów jego większości na jedną okoliczność, a mianowicie: tworząc władzę autonomiczną, przywódcy częstokroć są monarchistami różnych odcieni, udają wielkich zwolenników parlamentarizmu i demokracji. W złożonej przez nich skardze figurują również zarzuty pod adresem rządu litewskiego w sprawie rzekomego nieprzestrzegania demokratycznych i parlamentarnych zasad przy tworzeniu dyrektorjum kraju Kłajpedzkiego. Zrozumiałem jest, że zarzuty w tej dziedzinie podnosi się już do interpretacji doktryny parlamentarnej i demokratycznej. Być może, iż obecnie dla pewnych ugrupowań sejmiku Kłajpedzkiego podobna interpretacja jest bardzo korzystna. Mogłaby ona wypaczyć i obrócić w niwecz postanowienia konwencji Kłajpedzkiej. Nie należy jednak zapominać, że kij ma dwa końce i że ta interpretacja, jeden raz ustalona, może przypaść w udziale posłom z obecnej większości, gdy w przyszłości będą oni stanowili mniejszość. To też pewna rezerwa w każdym razie byłaby tu dla nich wskazana.-

C o f n i ę c i e d y m i s j i c z ł o n k ó w d y r e k t o r j u m k ł a j p e d z k i e g o . Po odpadnięciu przyczyn, z powodu których burmistrz Szulc i Szigaut ustąpili z dyrektorjum, i po złożeniu odpowiednich wyjaśnień przez prezesa Reisgisa, oświadczyli oni gotowość w dalszym ciągu sprawować swą działalność w dyrektorjum.-

w d a l a n i e o b y w a t e l i n i e m i e c k i c h . Jak podaje „Memeler Dampfboot”, 24 obywatelom niemieckim zakazano pobytu, względnie zatrudnienia, w Litwie. Zakaz ten jakoby ma związek z uchwałami ustawy o zezwoleniu na pracę dla obywateli obcych. według tej ustawy, która nabrała mocy od 14-go lipca r.b., każdy obywatel innego państwa, zatrudniony w Litwie w jakimś zawodzie, powinien zaopatrzyć się w zezwolenie na to, udzielane przez ministerstwo spraw wewnętrznych. Zezwolenie takie udzielane jest jedynie na przeciąg jednego roku. Może ono być wznowione. Art.3 pomienionej ustawy ustala, iż obywatele obcy takich państw, które nie żądają od obywateli litewskich żadnego zezwolenia na pracę, korzystają w Litwie również z tego samego przywileju. Co do pomienionych 24 obywateli niemieckich, to chodzi tu przeważnie o fachowców, którzy w ciągu wielu lat pracowali w Litwie. W związku z przewidzianem przez litewsko-niemiecką umowę handlową prawem osiedlenia, niemiecki charge d'affaires poczynił odpowiednie kroki u ministra spraw zagranicznych Zauniusa i otrzymał zapewnienie, iż zarządzenia ministerstwa spraw wewnętrznych zostaną cofnięte. Z miarodajnej strony litewskiej wyjaśnia się, iż przy uchyleniu zezwoleń na pracę, kierowano się ochroną krajowych robotników przed zagraniczną konkurencją i zarządzenie to dotknęło jedynie kilka osób. Wiadomość o cofnięciu zezwoleń na zatrudnienie 24 zamieszkałym w Litwie obywatelom niemieckim ukazała się również w prasie berlińskiej, która również donosi o interwencji niemieckiego charge d'affaires i o zapewnieniach, poczynionych przez ministra spraw zagranicznych Zauniusa.-

N o w e p r z e d s i ę b i o r s t w o h a n d l o w e . W Kłajpedzie powstała spółka, której celem jest sprowadzanie z kosji lasu i obrabianie go na miejscu. W spółce biorą udział większe przedsiębiorstwa przemysłu drzewnego. Zaraz po Nowym Roku ma się zacząć obrabianie drzewa sowieckiego.-

